

Igre na sreću i patološko kockanje

Osnovni nalazi 2016. godina

U izveštaju su prikazani osnovni rezultati istraživanja prisustva patološkog kockanja kod učenika III i IV razreda srednje škole na opštini Stari grad u Beogradu (u daljem tekstu SGBG).

Ciljevi istraživanja

Osnovni ciljevi istraživanja odnosili su se na:

- utvrđivanje rasprostranjenosti igranja igara na sreću (kako klasičnih igara na sreću kao što su Loto, Bingo, Greb kartice, i sl., tako i specifičnih igara na sreću poput sportskog klađenja, elektronskih igara i on-line igara), i utvrđivanje osnovnih demografskih karakteristika igrača različitih vrsta igara na sreću;
- utvrđivanje prisustva patološkog kockanja i utvrđivanje osnovnih demografskih karakteristika osoba sa simptomima patološkog kockanja u populaciji učenika III i IV razreda srednje škole u SGBG.

Metodologija

Kvantitativno istraživanje uz primenu upitnika sa 27 pitanja, koji sadrži upitnik o patološkom kockanju od 12 pitanja i pitanja koja se odnose na demografske karakteristike i navike povezane sa kockanjem.

Patološko kockanje je prema Dijagnostičkom i statističkom priručniku mentalnih poremećaja indicirano ispoljavanjem 6 ili više dijagnostičkih kriterijuma (od 12) patološkog kockanja.

U ovom istraživanju se ispoljavanje 4-5 dijagnostičkih kriterijuma patološkog kockanja tretira kao indikacija evidentnog rizika oboljevanja od patološkog kockanja.

Struktura uzorka

- Delimično stratifikovani uzorak srednjoškolskih učenika III i IV razreda;
- Veličina uzorka:
 - **2.614** od ukupno **4.180** učenika III i IV razreda srednjih škola u SGBG što čini uzorak od **50,70%** ukupne populacije učenika tih razreda na toj opštini.
- (podaci o obimu populacije učenika III i IV razreda srednjih škola u SGBG preuzeti sa sajta Statističkog zavoda:
http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/01/74/98/SB-595-Srednj_obrazov_2014-2015.pdf
- Starost – učenici III i IV razreda srednje škole;
- Područje istraživanja – srednje škole na teritoriji SGBG;
- Prema rodnoj pripadnosti od ukupno 2614 učenika, uzorak su sačinjavali učenici:
 - * muškog pola (1.559 učenika – 59,6% uzorka);
 - * ženskog pola (1.059 učenika – 40,4% uzorka);

Vremenski okvir istraživanja – novembar i decembar 2015. godine

OSNOVNI REZULTATI ISTRAŽIVANJA

- U ispitivanom uzorku utvrđena je **distribucija nivoa rizika patološkog kockanja**:
 - kod 2517 ispitanika (96,3%) **NIZAK** rizik za nastanak patološkog kockara,
 - kod 50 ispitanika (1,9%) **EVIDENTAN** rizik za nastanak patološkog kockara,
 - kod 47 ispitanika (1,8%) prisutne su karakteristike **PATOLOŠKOG KOCKARA**.
- U pogledu **vrste igara na sreću** utvrđeno je:
 - Generalno, srednjoškolci koji igraju igre na sreću (njih 1.345- 51,5%) su većina, u odnosu na srednjoškolce koji ne igraju ni jednu vrstu igara na sreću (1269 ispitanika - 48,5%);
 - Kada **izdvojimo** samo **uzorak ispitanika koji igraju neku od igara na sreću**, procentualno **učešće omiljenih igara** distribuirano se tako da dobijamo sledeće podatke:

- klasične igre na sreću su zastupljene u **33,8%** (454 slučajeva),
 - kladioničke igre na sreću praktikuje **42,4%** (570 igrača),
 - elektronske igre na sreću praktikuje **16,4%** (220 igrača) i
 - on-line igre su evidentirane kod **4%** (101 igrača).
- Primenom metoda statističke analize za pronalaženje povezanosti i algoritama za utvrđivanje postojanja statistički značajnih razlika ispitanika i činjenica koje ih karakterišu, utvrđene su sledeće pravilnosti:
 - **Rodne razlike i rizično kockanje:** Kod **učenika-dečaka** prisutne su obe forme rizika (evidentan rizik = 3,5%; patološko kockanje 2,6%), dok je kod **učenica** koje igraju igre na sreću odnos izjednačen (evidentan rizik = 0,5%; patološko kockanje 0,5%). Postoji statistički značajna korelacija nivoa rizika kockanja i rodne pripadnosti na nivou $r=0,125$; **$p=0,000$** .
- **Učenici** oba pola izjednačeni su **prema vrsti igara** u odnosu na **rodnu pripadnost**:
 - klasične igre na sreću (M-32,9%; Ž-34,7%), elektronske igre na sreću (M-17,3,9%; Ž-15,3%), kladioničke igre na sreću (M-41,8%; Ž-43,1%), i on-line igre na sreću (M-8%; Ž-6,9%). Ovakva distribucija frekvencije uslovlila je odsustvo korelacionog odnosa rodne pripadnosti i vrste igara na sreću koje se praktikuju. A to, dakle, znači da rodna pripadnost ne utiče na izbor vrste igara na sreću.
- Ispitanici – igrači se razlikuju i po **vrsti igara** na sreću u odnosu na ustanovljeni **rizik** kockanja.
 - Sa **niskim rizikom** - najčešće igraju **kladionicu (42,2%)**, potom **klasične INS (34,1%)**, elektronske INS (16,1%) i on-line (7,6%)
 - Sa **evidentnim rizikom** – najčešće igraju **kladionicu (60,7%)**, potom klasične INS (17,9%), elektronske INS (14,3%) i on-line (7,1%)
 - Sa **karakteristikama patološkog kockara** - najčešće igraju **klasične INS (36,4%)**, potom **elektronske INS (31,8%)**, kladionicu (27,3%) i on-line (4,5%).

- Statistički značajna razlika ustanovljena je između **kategorija rizika** i činjenice **s kim učenik živi** tako što su *patološki kockari* češće živeli *samo sa ocem* (**9,1%**) u odnosu na učenike sa *evidentnim rizikom* (**0%**) i sa *niskim rizikom* (**3%**). Bitno se pokazalo da li ispitanici žive bez roditelja (sa drugim osobama), gde se pokazalo da *patološki kockari* (**13,6%**) i oni sa *evidentnim rizikom* (**14,3%**) češće žive u takvim zajednicama u odnosu na *niskorizične učenike* (**2%**). Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=6$ i vrednosti $\chi^2=35,49$.
- **Škoski uspeh** ispitanika se takođe statistički značajno razlikovao u odnosu na utvrđenu **kategoriju rizika** kockanja. Niskorizičnih je bilo najmanje među *ponavljajcima* (1,5%) i dovoljnim uenicima (0,7%) u odnosu na one sa *evidentnim rizikom* (**7,1%** u obe kategorije uspeha) i *patološke kockare* (**4,5%** ponavljaja i **9,1%** dovoljnih). Ova razlika ustanovljena je na nivou $p=0,000$ pri $df=8$ i vrednosti $\chi^2=48,603$. To znači da je zavisnost od kocke povezana sa nedovoljnim ili slabim školskim uspehom.
- **Zloupotreba droga** je takođe karakterističnija za *patološke kockare* i one sa *evidentnim rizikom* nego za niskorizične ispitanike, jer su tri puta i više drogu uzeli patološki kockari u 32% slučajeva, evidentno rizični u 18% i niskorizični u 4% slučajeva. Niskorizični su češći apstinenti (90%) od evidentnorizičnih (75%) i patoloških kockara (55%). Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=6$ i vrednosti $\chi^2=64,31$.
- **Pijenje alkoholnih pića** se takođe pokazalo kao značajan faktor u odnosu na **kategoriju rizika** kockanja, tako što su niskorizični češći apstinenti (48,6%) od evidentnorizičnih (32,1%) i patoloških kockara (13,6%), a obrnuto *patološki kockari* su se napijali tri puta i više u poslednjih mesec dana češće (**45,5%**) od *evidentnorizičnih* (42,9%) i *niskorizičnih* (**19,3%**). Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,001$ pri $df=6$ i vrednosti $\chi^2=23,41$. Ovaj podatak ukazuje da su osobe koje su patološki kockari ili u riziku da to postanu, češće skloni zloupotrebi alkohola od niskorizničnih u pogledu kockanja.
- **Stanje rasejanosti** razlikuje se takođe po **novu rizika kockanja**, tako što niskorizični ređe (37,8%) od evidentnorizičnih (67,9%) i patoloških kockara (63,6%) iskazuju takva

stanja. Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=2$ i vrednosti $\chi^2=16,25$. Ove činjenice ukazuju da su osobe u riziku da postanu patološki kockari, kao i one koje su to već postale, sklonije tome da budu dekoncentrisane, rasejane od niskorizičnih osoba.

- **Stav o kockanju** se takođe razlikuje u odnosu na utvrđeni **stepen rizika kockanja**. Dok se 44,6% igrača sa *niskim rizikom* izjašnjava da je igranje tih igara za njih *zabava*, igrači sa *evidentnim rizikom* najčešće (68%), kao i *patološki kockari* (41%) u toj aktivnosti vide prvenstveno moguću *zaradu*. Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=12$ i vrednosti $\chi^2=41,79$. Za patološke i rizične kockare, češće je motiv igre zarada, a za niskorizične to je zabava.
- Učenici – **patološki kockari** češće (81,8%) iskazuju **zaokupljenost kockanjem** od igrača sa evidentnim rizikom (75%) i igrača sa niskim rizikom (5%). Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=2$ i vrednosti $\chi^2=376,56$.
- Učenici – **patološki kockari** češće (**86,4%**) iskazuju potrebu da se kockaju **sa većim ulozima** od igrača sa **evidentnim rizikom (71,4%)** i igrača sa **niskim rizikom (2,5%)**. Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=2$ i vrednosti $\chi^2=554,73$. Navedeni podatak ukazuje da je jedan od najvažnijih kriterijuma za identifikovanje patoloških kockara upravo ovaj – *kockanje sa sve većim ulozima*.
- Učenici – **patološki kockari** češće (86,4%) **troše više od njihovog džeparca** od igrača sa evidentnim rizikom (64,3%) i igrača sa niskim rizikom (19%). Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=2$ i vrednosti $\chi^2=93,74$.
- Učenici – **patološki kockari** češće (**86,4%**) se **vraćaju kockanju posle značajnog gubitka zbog povraćaja izgubljenog novca** od igrača sa evidentnim rizikom (**64,3%**) i igrača sa *niskim rizikom (2,2%)*. Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=2$ i vrednosti $\chi^2=544,145$. Povratak kockanju kako bi se anulirao gubitak predstavlja, očigledno, jedan od najsnažnijih indikatora patološkog kockanja.

- Učenci – **patološki kockari** češće (81,8%) se osećaju **prazno i razdražljivo** usled nemogućnosti da se kockaju od igrača sa evidentnim rizikom (35,7%) i igrača sa niskim rizikom (0,5%). Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=2$ i vrednosti $\chi^2=687,538$.
- Učenci – **patološki kockari** češće (**72,7%**) izmaju različite **probleme sa okolinom**, školom i porodicom zbog svog kockanja od igrača sa evidentnim rizikom (**7,1%**) i igrača sa niskim rizikom (**0,1%**). Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=2$ i vrednosti $\chi^2=826,576$. Ove empirijske činjenice jasno ukazuju na povezanost patološkog kockanja sa poremećajem socijalnih odnosa u porodici i školi.
- Učenci – **patološki kockari** češće (**40,9%**) su **pokušali da prekinu** svoje kockarske aktivnosti od igrača sa evidentnim rizikom (17,9%) i igrača sa niskim rizikom (**0,7%**). Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=2$ i vrednosti $\chi^2=252,495$. Neuspeh u pokušaju da se oslobode impulsa za kockanjem, predstavlja očigledno snažan indikator patološkog kockanja.
- Učenci – **patološki kockari** češće (72,7%) su **bežali od škole** da bi se kockali od igrača sa evidentnim rizikom (17,9%) i igrača sa niskim rizikom (0,7%). Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=2$ i vrednosti $\chi^2=576,726$.
- Učenci – **patološki kockari** češće (72,7%) su bili **upozoreni od strane drugih** da imaju probleme s kockom od igrača sa evidentnim rizikom (17,9%) i igrača sa niskim rizikom (0,5%). Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=2$ i vrednosti $\chi^2=587,907$.
- Učenci – **patološki kockari** češće (**90,9%**) su **pozajmljivali novac** za svoje kockarske aktivnosti od igrača sa evidentnim rizikom (25%) i igrača sa niskim rizikom (**0,8%**). Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=2$ i vrednosti $\chi^2=690,291$. Ovaj podatak jasno pokazuje da je učestalost pozajmljivanja novca bitan indikator, odnosno kriterijum razlikovanja patološkog od niskorizičnog kockanja (Patološki kockari više nego sto puta češće pozajmljuju novac od ovih drugih!).

- Učenici – **patološki kockari** češće (63,6%) su **krišom uzimali stvari i novac iz kuće** da bi se kockali od igrača sa evidentnim rizikom (14,3%) i igrača sa niskim rizikom (0,2%). Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=2$ i vrednosti $\chi^2=627,098$.
- Učenici – **patološki kockari** češće (54,5%) su **krili od porodice i drugara** svoje kockarske aktivnosti u odnosu na igrače sa evidentnim rizikom (28,6%) i igrače sa niskim rizikom (1,5%). Statistički značajna razlika u pogledu ove činjenice utvrđena je na nivou $p=0,000$ pri $df=2$ i vrednosti $\chi^2=283,393$.

Navedene razlike u karakteristikama posmatranih podgrupa u ispitivanom uzorku utvrđene su hi-kvadrat metodom, a te razlike su signifikantne na statistički značajnom nivou vrednosti $p<0.001$; što govori o činjenici da se učenici – patološki kockari zaista izdvajaju kako od učenika koji se ne kockaju, tako i od učenika koje igraju različite igre na sreću, ali se njihove aktivnosti još uvek nalaze na niskom stepenu rizika, odnosno na evidentnom stepenu rizika za patološko kockanje.

Prof. dr Žarko Trebješanin

Doc. dr Goran Jovanić